

**ТАБЕЛА ЗА ДОСТАВЉАЊЕ КОМЕНТАРА
TABLE FOR COMMENTS**

Напомена: попуњену табелу је потребно послати на следеће e-mail адресе: inecp.konsultacije@mre.gov.rs cc: biljana.ramic@mre.gov.rs

Назив институције, привредног друштва или физичког лица: Name of institution, company or individual:	Друштво младих истраживача Бор
Подаци о подносиоцу: Адреса и/или e-mail и контакт телефон Applicant information: Address and/or e-mail and contact telephone	3, октобра 71, 19210 Бор kancelarija@mibor.rs 064 230 96 01

Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion	Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
1 У делу i. Политички, економски, еколошки и друштвени контекст плана, на страни 1., потребно је на почетку у једном пасусу обрадити кључне циљеве одрживог развоја из Агенде 2030 ОУН који се односе на енергетску и климатску политику У делу ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија Енергетске уније, на стр. 13., такође се не наводе одговарајући циљеви одрживог развоја које је прихватила Србија, тако да их и овде треба обрадити.	Агенда УН 2030 садржи кључне циљеве одрживог развоја до 2030 који треба да буду у основи свих јавих политика, како у свету тако и у Европи и Србији. Међу овим циљевима за област енергетске и климатске политике најважнији су ЦОР 7 (Доступна и обновљива енергија), 11 (Одрживе заједнице, посебно квалитет ваздуха у управљање отпадом), 12 (одржива производња и потрошња) и 13 (Акција за климу: Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица).	

<p>Поглавље 3. Димензија декарбонизација, 3.1. Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) смањење емисије допунити сектором рударства</p>	<p>Рударство је велики емитер гасова стаклене баште. У процесу експлоатације неметаличних и металичних минералних сировина користе се експлозивни. Приликом мињања настају гасови азотних оксида који су значајни гасови стаклене баште. За бушење, копање, утовар, транспорт, устњавање користе се машине, опрема и средства које емитују велике количине угљеникових оксида. Да би се одвијало рударство на површинским коовима крче се шуме као и за депоније отпада. У Републици Србији је велики број напуштених, нерекултивисаних површинских копова, и, по катастру преко 250 напуштених депонија рударског отпада (одлагалишта и флотацијска јаловишта). Ове површине су извор гасова са ефектом стаклене баште. Оне треба да се рекултивишу и пошуме како би се смањила емисија и претвориле у понор ових гасова. Стратегија развоја Република Србије базира се на развоју рударства те ће у наредном периоду емисија гасова са ефектом стаклене баште биће све значајнија а нерекултивисани површински копови и одлагалишта отпада и јаловине све бројније а њихове површине све пространије. Неопходно је у овом програму планирати мере за смањење емисија</p>	
---	--	--

<p>Додати нови циљ МП_Д2а: Спровођење и праћање примене акционих енергетских и климатских планова индустрије и рударства</p>	<p>Донети подзаконски акт (уредбу или правилник) који обавезује руднике метала и неметала и индустрије обухваћене СВММ механизмом да донесу и спроводе своје енергетске и климатске планове.</p> <p>У рудницама неметала и метала користе се експлозивни за експлоатацију руде а они су извор азотних оксида и опреме и средства рада са моторима са унутрашњим сагоревањем који су извор угљеникових оксида.</p> <p>Рудници су велики извор гасова стаклене баште те је неопходно утврдити обавезу да донесу и спроводе своје планове за смањење емисије ГХГ. Напуштени површински копови, одлагалишта рударског отпада (рударске и флотацијске јаловине) су простори које треба рекултивисати ради стварања понора ГХГ. Ово би био значајни циљ за реализацију ИНЕКП-а јер се развој Србије у највећој мери планира на плановима развоја рударства.</p> <p>Исти подзаконски акт треба да се односи на обавезу доношења планова индустрија које су обухваћана и које ће бити обухваћене СВММ механизмом. Код нас су велике светске мултинационалне компаније власници цементара, железара, челичана, погона за производњу лауминијума, које у својим матичним земљама, имају такве планове. Њихове ћерке компаније у Србији не поседује такве планове што ће довести до смањења конкурентности њихових производа, смањење прихода тих компанија и смањење прихода националног и буџета и буџета локалних заједница због смањења надокнаде за коришћење природних добара која плаћају на основу висине оствареног чистог прихода. Истим актом треба обухватити производњу бакра и вештачких ђубрива.</p>	
--	--	--

	<p>За сектор индустрије додати нову Меру МП_Д6б. Коришћење отпадне топлоте у индустрији и за грејање локалних заједница</p>	<p>При бројним технолошким процесима у металургији, хемијској и прерађивачкој индустрији настаје отпадна топлота. Она се емитује са отпадним гасовима, водама и чврстим отпадом у животну средину. Коришћење те отпадне топлоте би довело до смањења емисије гасова стаклене баште, повећање енергетске ефикасности, диверзификације снабдевања енергијом. Ово је посебно значајно за локалне заједнице у којима отпадна топлота може да се користи за грејање јавних и стамбених објеката. На овај начин би се могла оснивати мешовита комунална предузећа за грејање чиме би индустријске компаније показале своју спремност да доприносу одрживом развоју локалне заједнице а локалне заједнице имале значајне финансијске уштеде.</p>	
2	<p>У мери МП_Д3 : Промовисање циркуларне економије, на стр. 39, додати као релевантни национални документ и Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022-2024. године.</p>	<p>Иако се овај Програм и његов акционин план односе тренутно само на период до 2024. године треба га уврстити у релевантне националне документе за спровођење ове мере. https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2022/137/1</p>	
3	<p>У мери МП_Д5: Увођење технолошких промена у производне процесе у одређеним индустријама, на стр. 43., додати у опису индустријских грана и индустрију обојене металургије</p>	<p>У индустрији производње бакра и племенитих метала у оквиру компаније Зијин започете су бројне активности на унапређењу технолошких процеса, примени БАТ технологија и др. Није дефинисана и јавно доступна компанијска енергетска и климатска политика.</p>	

4	<p>У меру МП_Д14 : Унапређење пречишћавања и испуштања отпадних вода, стр. 45., треба додати као релевантни национални документ и План управљања водама Србије до 2027</p>	<p>Видети http://www.minpolj.gov.rs/donet-planupravljanja-vodama-na-teritoriji-republikesrbije-do-2027-godine/?script=cir</p> <p>„Службени гласник Републике Србије”, број 33/23</p>	
5	<p>У мере МП_Д15 : Унапређење пракси управљања отпадом, укључујући смањење биоразградивих компоненти отпада који се одлаже на депоније и повећан ниво рециклаже, МП_Д16 : Већи проценат комуналног отпада који се третира биолошким третманом и МП_Д18 : Подстицање компостирања, како на централном нивоу тако и у домаћинствима, у релевантне националне планске документе додати Програм управљања отпадом 2022-2031</p>	<p>Видети https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/2022-02/program_upravljanja_otpadom_u_rs_za_period_2022-2031_god_0_2.pdf</p>	
6	<p>У део (ii) Употреба земљишта, промена намене земљишта и шумарство на стр. 49. Потребно је додати и податке о девестираном земљишту рудничким активностима (катастар рудничког отпада у Србији) које треба рекултивисати и то предвидети мерама у овој области а као релевантни национални документ , поред Закона о рударству и геолошким истраживањима, навести и Уредбу о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о</p>	<p>Катастар девестираних површине рудничког отпада налази се на сајту Министарства енергетике и рударства за око 200 локација где је експлоатација завршена. Такође постоји и преко 200 активних рудника који треба sukcesивно да обављају рекултивацију површина које девестирају. Пример: Компанија Зијин започела је обимну рекултивацију девестираних површина рудничким отпадом у Бору и Мајданпеку. Рекултивација је једна од кључних мера прилагођавања климатским променама.</p> <p>Видети релевантне прописе на „Сл. гласник РС”, бр. 101/15, 95/18 – др. закон и 40/21 „Сл. гласник РС”, бр. 53/2021</p>	

7	У мери МП_Д9 : Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/ паркови / зелени кровови) на стр. 51 додати као релевантни национални документ Стратегију урбаног развоја	Видети СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ДО 2030. ГОДИНЕ, („Службени гласник РС”, број 47/19	
	Меру МП_Д9 : Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/ паркови / зелени кровови) допунити (лугови/ паркови / зелени кровови, зоне санитарне заштите око рудника и индустријских објеката, ветрозаштитних појасева и зелених зона поред аутопутева)	Подизање зона санитарне и ветрозаштите око рудника, индустријских објеката значајних емитера отпадних гасова, дуж аутопутева и прометних саобраћајница је значајна мера за прилагођавања климатским променама. У Тимочкој крајини су раније дуж путева били дрвореди посађених ораха и то за сваког погинулог Тимочина у Балканским и Првом светском рату што је био најпространији историјски споменик у Србији. Ови дрвореди су уништени проширењем саобраћајница па их је неопходно обновити због прилагођавања климатским променама, као и због очувања историјски – културног наслеђа.	
	Допунити новом мером МП_ Д13а: Едукација пољопривредника за примену мера енергетске ефикасности и за смањење емисије ГХГ	Неопходна је едукација становника за смањење емисија СН4 из ентеричке ферментације животиња, употребу ђубрива, управљање емисијама из ђубрива, и за смањење емисија азотних оксида из земљишта. Потребна је едукација пољопривредника за коришћење жетвених остатака и остатака из шумарства за коришћење за грејање и задовољење других енергетских потреба у пољопривреди.	
8	У мери МП_УЕТ29: Интензивирање напора за гасификацију у Србији, стр. 164, допунити текст квантификованог циља: гасификација и југоисточног, односно источног дела Србије	Припремљен је Просторни план посебне намене гасне мреже источне Србије https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/odluka/2022/84/3	

	<p>У поглављу 5. Процена потребе за изградњом нове инфраструктуре за даљинско грејање и хлађење из обновљивих извора енергије додати нову меру МП_ДЗЗ:Омогућавање увођења отпадне топлоте из енергетских и индустријских објеката у системе даљинског грејања</p>	<p>Велика количина отпадне топлоте из енергетских и индустријских објеката се емитује са отпадним гасовима, водама и чврстим отпадом. Та топлота може да се користи за технолошке потребе самих произвођача и за грејање јавних, комуналних и стамбених објеката локалних заједница. Планирањем ове мере допринело би се бољој енергетској ефикасности производње, смањењу комуналних трошкова локалне заједнице, јавном – приватном партнерству, решили проблеми са грејањем локалних заједнице и допринело остваривању циљева одрживог развоја.</p>	
	<p>У поглављу Димензија енергетска ефикасност, допунити Табелу 3.2: Одабране алтернативне мере за постизање циља из члана 7 у периоду 2024-2030. године следећим алтернативним мерама: Промоција мера ЕЕ у сектору рударства (МП_ЕЕ1, МП_ЕЕ2 и МП_ЕЕ3, МП_ЕЕ6) и сагледати уштеде</p>	<p>Сектор рударства је велики емитер гасова са ефектом стаклене баште. Развој Републике Србије се у великој мери ослања на развој експлоатације и прераде металичних и неметалних моинералних сировина. Неопходно је предвидети мере енергетске ефикасност за овај сектор које ће имати велики значај за остваривање постављених циљева.</p>	

<p>У Поглављу 1. Димензија енергетска ефикасност, 2. Дугорочна стратегија за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда у РС до 2050. године укључујући политике и мере подстицаја за економичну дубоку обнову и дубоку обнову у етапама додати нови пасус:</p> <p>„Биће обезбеђења регулаторна, финасијска, стручна, кадровска, организациона и едукациона подршка приликом пресељења насеља због ширења рударства (отварање површинских копова и јама, формирање одлагалишта рударског отпада и флотацијских јаловишта) и формирање нових насеља са објектима високе енергетске ефикасности и нултом нето емисијом угљеника.“</p>	<p>Проширење постојећих и отварање нових површинских копова и јама, формирање одлагалишта рударског отпада и флотацијске јаловине заузимају се велике површине земљишта и угрожена су или ће бити угрожена села и делови градских насеља. То се планира или наговештава плановима развоја рударства великих мултинационалних рударских компанија које имају своје ћерке фирме у Србији или су стратешки партнери домаћих компанија. У припреми су и планови посебне намене за проширење рудника, раде се стратешке процене утицаја, у току је израда урбанистичких планова у локалној заједници. Неопходно је приликом изградње нових насеља применити најсавременије материјале за изградњу објеката, инсталирању уређаја и инсталација за коришћење обновљивих извора енергије и планирати насеља са нултом нето емисијом угљеника. Република Србија треба активно да подстиче изградњу таквих насеља финасијском, стручном, организационом и едукационом подршком свих актера који учествују у пресељењу и изградњи нових насеља а не само за санацију постојећих објеката.</p>	
<p>Меру МП_ЕЕ 1 Финансијска подршка за енергетску санацију стамбених зграда. Допунити:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Квантификованим циљем са бројем новоизграђених објеката у новим насељима која су настала пресељењем села и насеља због ширења рударства, - Опис мера допунити: МП_ЕЕ2 ће обезбедити субвенције за енергетску ефикасност нових објеката у новим насељима. 	<p>Ова допуна мере МП_ЕЕ 1 следи из допуне објашњене у предходној тачки.</p>	

<p>Меру МП_ЕЕ 2 Финансијска подршка за енергетску санацију јавних зграда.</p> <p>Допунити:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Квантификованим циљем са површинама новоизграђених јавних зграда у новим насељима која су настала пресељењем села и насеља због ширења рударства. - Опис мера допунити. МП_ЕЕ2 ће подстицати изградњу енергетски ефикасних санацију јавних зграда, наглашавајући улогу јавног сектора који треба да служи као пример 	<p>Ова допуна мере МП_ЕЕ2 следи из допуне објашњене у предходним тачкама.</p>	
<p>Меру МП_ЕЕ 3 Финансијска подршка за енергетску санацију нестамбених зграда. (које нису јавне)</p> <p>Допунити:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Квантификованим циљем са површинама новоизграђених нестамбених зграда у новим насељима која су настала пресељењем села и насеља због ширења рударства. - Опис мера допунити. МП_ЕЕ3 ће предвидети давање субвенција за изградњу енергетски ефикасних санацију нестамбених зграда у овим насељима 	<p>Ова допуна мере МП_ЕЕ3 следи из допуне објашњене у предходним тачкама.</p>	

<p>У мери МП_ЕЕ 6 Обавезна инсталација соларних топлотних система у новим зградама и у зградама које се обимније реновирају допунити квантификовани циљ са уштедама које ће се постићи изградњом нових насеља која ће настати пресељењем старих због развоја рударства.</p>	<p>Усаглашавање са предходним предлозима.</p>	
<p>Поглавље 1. Димензија енергетска ефикасност, 3. Опис политике и мера за промовисање енергетских услуга у јавном сектору и мера за уклањање регулаторних и нерегулаторних препрека које ометају уговарања енергетских услуга са загарантованим учинком и других модела услуга енергетске ефикасности допунит следећим пасусом: „Наменски пилот пројекти биће осмишљени за изградњу енергетских стамбених, нестамбених и јавних објеката који ће користити геотермалну, соларну и друге изворе обновљиве енергије и имати нулту нето емисију угљеникових оксида.“</p>	<p>Потребна је израда пилот пројекта који ће помоћи пројектантима, локалним властима и грађанима који морају да се селе да би се показала спремност државе да се ангажује на реализацији мера и политика. Пројектантима ће пружити стручну помоћ а локалним заједницама помоћи у просторном и урбанистичком планирању, пројектовању и изградњи инфраструктуре.</p>	

	<p>Додати нову меру МП_ЕЕ27а Промоција новозиграђњних насеља са нултом нето емисијом угљеника</p>	<p>МП_ЕЕ27 ће развити свеобухватан оквир за промовисање енергетских услуга, уклањајући потенцијалне препреке. Подстицаће се примена ефикасног снабдевања енергијом. Спровођење програма техничке обуке и пружање техничке помоћи ће оспособите укључене стране и довести до успешних студија случаја.</p>	
	<p>Поглавље: 4. Друге планиране политике, мере и програми за постизање индикативних националних циљева енергетске ефикасности за 2030. годину, као и других циљева приказаних у одељку 2.2. Индустијски сектор допинити новим пасусом:</p> <p>„Одговарајућим законодавством биће подржано коришћење отпадне топлоте из енергетике и индустрије за грејање градова и насеља и формирање јавно – приватног партнерства комуналних предузећа у локалним заједницама.“</p>	<p>Бројне су индустрије у чијим технолошким просторима настаје топлота која се емитује са отпадним гасовима, водама и чврстим отпадом. Постоје студије а и искуства да се ова топлота може користити, или се користила, за грејање градова и насеља. Прописивање законске обавезе да се ова топлота искористи била би допринос повећењу енергетске ефикасности индустрије, смањење емисије гасова стаклене баште, диверзификација снабдевање енергијом у локалној заједници, смањили би трошкове грејања, побољшала квалитет живота грађана локалне зајенице, интеграцији великих компанија у локалне средине и одрживом развоју у складу са националном стратегијом и остварењу циљева одрживог развоја.</p>	
	<p>Дефинисати нову меру МП _ЕЕ 23а Промовисање коришћења отпадне топлоте из индустрије за грејање насеља и градова</p>	<p>Образложење дато у предходној тачки.</p>	

<p>У полазним документационим основама нису дати тачни подаци о производњи енергетско интензивних индустрија</p>	<p>У табели Развој физичке производње енергетски интензивних индустријских подсектора до 2050. године дати су подаци о производњи бакра. Није јасно да ли се ради о металуршкој производњи катодног бакра или о укупној металуршкој и рударској производњи.</p> <p>Ако је у питању производња катодног бакра и ти подаци нису тачни. Производња катодног бакра 2021. године је достигла готово 80.000 тона по извештају SerbiaZilincopper doo. У 2022. години изграђена је нова топионица бакра капацитета 200.000 тона катодног бакра. У 2023. години, док се не ухода нови погон, производња ће сигурно бити преко 100.000 тона. У 2024. години вероватно ће остварити производњу од 200.000 тона. Подаци о производњи нису тачни, поготову да ће 2050. године производња износити 188.000 тона, јер ће већ идуће године бити већа, односно 200.000 тона.</p> <p>Поред металуршке производње катодног бакра производи се руда бакра која се извози. Укупна производња бакра у рудницима и финална производња катодног бакра је већ сада готово вишеструко већа од података који су дати у табели.</p>	
--	---	--

	<p>На слици 4.7. Емисије CO₂ по секторима у периоду 2020-2050. године, документационих основа, нису дати подаци о емисији CO₂ за сектор рударства</p>	<p>Рударство метала и неметала се обавља машинама и транспортним средствима са моторима са унутрашњим сагоревањем и то је сектор са великом емисијом CO₂. Изостајањем разматрања ових емисија је неоправдано и без калкулисања тих вредности није могуће сачинити одговарајући програм.</p>	
	<p>На слици 4.9: Емисије N₂O по секторима у периоду 2020-2050. године није приказана емисија N₂O из сектора рударства и нетачни подаци индустријског сектора.</p>	<p>Рударство користи експлозиве у рудницима метала и неметала. Коришћењем ових експлозива настаје N₂O који се емтује у атмосфери. То су значајне количине које нису узете у обрачун. Изградњом нове топионице у Бору повећаће се емисија N₂O у 2024. години за 6 пута у односу на 2022. према подацима Института рударства и металургије који су дати у Плану Квалитета ваздуха Града Бора.</p>	